Edebi Eserlerin Sadeleştirilerek Yeniden Yayımı Üzerine Uygulamalı Bir Örnek: Nesl-i Ahîr

Doç.Dr. Alev SINAR*

Özet: 7 Eylül 1908 - 5 Mart 1909 tarihleri arasında *Sabah Gazetesi*'nde tefrika edilmiş olan *Nesl-i Ahîr*, yazarın sağlığında ne kitap halinde yayımlanmış ne de sadeleştirilmiştir. Eserin elimizdeki tek nüshası 1990 yılında Şemsettin Kutlu tarafından *Son Kuşak* alt başlığı ile hazırlanan sadeleştirilmiş baskısıdır. Ancak *Nesl-i Ahîr*'in kitap halindeki bu tek baskısında, yeni harflere aktarma ve sadeleştirme işlemi sırasında orijinal metinden çok uzaklaşıldığı ve bu baskıyı hazırlayan Şemsettin Kutlu'nun tasarrufuyla Halit Ziya'nın kaleminden çıkan metnin büyük ölçüde değiştirildiği görülmektedir.

Kimsenin bir edebî metne müdahale ve özellikle yazarın üslûbunu değiştirme hakkı olmadığı gibi "büyük bir üslûpçu" olan Halit Ziya'nın sağlığında kitap halinde yayımlanmamış olsa bile bir eserinin yıllar sonra yayıma hazırlanırken böyle bir müdahaleye maruz kalması çok daha vahimdir. *Nesl-i Ahîr*'in bu sadeleştirilmiş baskısı ne yazık ki edebiyat araştırmacıları ve diğer disiplinlerin uzmanları tarafından bilimsel anlamda kullanılabilecek nitelikte olmadığı gibi sıradan okuyucu için de rahatlıkla takip edilebilecek bir anlatımdan uzaktır.

"Edebiyat biliminin ilk görevlerinden birisi malzemelerinin bir araya getirilmesi", "metnin sahihliğinin" ortaya çıkarılmasıdır. Aksi takdirde "edebî eserlerin eleştirel tahlili ve tarihî çerçevesi içinde anlaşılması çok zorlaşabilir. Bu çalışmada halen *Nesl-i Ahîr*'in mevcut tek baskısı ile yazarı tarafından tefrika halinde gazetede bırakılmış nüshaları arasındaki fark ortaya koyulacak ve bu suretle orijinal metne zarar vermemek adına bir metnin edisyonunun zorluğuna ve ne kadar ciddi bir çalışmayı gerektirdiğine dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimeler: Edebi eser, edisyon, edisyonda kriterler, sadeleştirme, Nesl-i Ahîr, Son Kuşak

Bir yazar edebiyatın her türünde eser verebilir. Bu eserlerin hepsi yayımlanmamış olabilir, bazen böyle bir eser ölümünden sonra yazarın şahsi evrakı arasından çıkabilir, gazete veya dergi sütunlarında yayımlandığı haliyle kala-

* Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / BURSA
alav01@hotmail.com

© Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı

bilir. Bazı yazar ve şairler önceki yıllarda yayımladıkları metinleri yeni yayımladıkları kitaplara almamış olabilirler ya da daha sonra metnin içinde değişiklik yapmış olabilirler. Bir metnin edebî değer taşıyor olması elbette asıl gerekli olan hususdur ve bu değere karar vermek edebiyat araştırmacısının görevidir. Ancak bazen bir metin edebî kıymet taşımadığı, ikinci ya da üçüncü derecede bir çalışma olduğu halde bile önem arz edebilir. Bir edebiyat araştırmacısı için yazarın ister acemilik, ister çıraklık, ister olgunluk, ister düşüş dönemi olsun yazdığı eserlerinin hepsi önemlidir. Çünkü öncelikli olarak bir yazarı tam olarak değerlendirmenin yolu buradan geçer. Bir yazarın külliyatının ortaya çıkarılması onun gelişmesini, duygu ve düşünce dünyasındaki iniş çıkışları, değişimleri, aldığı tesirleri görüp onun hakkında sağlıklı bir hüküm vermeyi sağlamanın yanı sıra bu eserlerin yazıldıkları dönemlere tanıklık etmeleri ve devri aydınlatan bilgiler içermeleri bakımından da büyük önem taşır. Halit Ziya Uşaklıgil'in *Nesl-i Ahîr* adlı romanı da tefrika olarak gazetede kalmış, yazarı tarafından kitap olarak yayımlanmamış, ancak ele aldığı devir hakkında çarpıcı bilgiler içeren ve bu nedenle üzerinde düşünülmesi gereken bir eserdir.

Halit Ziya Uşaklıgil'in son romanı olan *Nesl-i Ahîr*, 7 Eylül 1908 - 5 Mart 1909 tarihleri arasında *Sabah Gazetesi*'nde tefrika edilmiştir[1]. Tefrika sayısı 149'dur[2]. II. Meşrutiyet sonrasının heyecanı ile kaleme alınmış romanda II. Abdülhamid devrine yöneltilmiş sert bir eleştirel bakış hakimdir. II. Abdülhamid'in izlediği iç politika, istibdad idaresi, hafiye teşkilatı ile insanların neredeyse nefes alamaz noktaya gelmeleri, bozulan devlet daireleri, memuriyette kayırmanın ve kollamanın esas olması şiddetle eleştirilmiş ve böyle bir idare altında bozulan sosyal hayat ve perişan durumda olan halk gözler önüne serilmiştir. Bütün bunların yanı sıra romanda II. Abdülhamid'in baskılı idaresi altında bunalan gençliğin hayata nasıl baktığı da yansıtılmıştır. II. Abdülhamid devrindeki baskıların canlı tanığı olan Halit Ziya Uşaklıgil'in bu romanı sadece edebiyat araştırmacılarını değil tarihçileri ve siyaset bilimcileri de ilgilendiren bilgiler içermektedir.[3]

Nesl-i Ahîr, yazarı tarafından ne kitap haline getirilmiş ne de sadeleştirilmiştir. Eserin tek nüshası 1990 yılında Şemsettin Kutlu tarafından *Son Kuşak* alt başlığı ile hazırlanan sadeleştirilmiş baskısıdır[4]. Sadeleştirme Osmanlı Türkçesi'ni bilmeyen yeni nesillere Türk Edebiyatı'nın klasikleri arasına girmiş olan eserlerimizi ve bu yolla kültür değerlerimizi tanıtmak için önemli bir faaliyettir. Ancak *Nesl-i Ahîr*'in kitap halindeki tek baskısında, yeni harflere aktarma ve sadeleştirme işlemi sırasında orijinal metinden çok uzaklaşıldığı ve bu baskıyı hazırlayan Şemsettin Kutlu'nun tasarrufuyla Halit Ziya'nın kaleminden çıkan metnin büyük ölçüde değiştirildiği görülmektedir. Kimsenin bir

edebî metne müdahale ve özellikle yazarın üslûbunu değiştirme hakkı olmadığı gibi "büyük bir üslûpçu"[5] olan Halit Ziya'nın bir eserinin, yayıma hazırlayan tarafından böyle bir müdahaleye maruz kalması çok daha vahimdir. *Nesl-i Ahîr*'in bu sadeleştirilmiş baskısı ne yazık ki edebiyat araştırmacıları ve diğer disiplinlerin uzmanları tarafından kullanılabilecek nitelikte olmadığı gibi[6] sıradan okuyucu için de rahatlıkla takip edilebilecek bir anlatımdan uzaktır. "Edebiyat biliminin ilk görevlerinden birisi malzemelerinin bir araya getirilmesi", "metnin sahihliğinin" ortaya çıkarılmasıdır[7]. Aksi takdirde "edebî eserlerin eleştirel tahlili ve tarihî çerçevesi içinde anlaşılması çok zorlaşabilir.[8]

Bu bildiride yukarıda birçok bakımdan önemli olduğunu anlatmaya çalıştığım ve halen edisyonu ile meşgul olduğum *Nesl-i Ahîr*'in mevcut tek baskısı ile yazarı tarafından tefrika halinde gazetede bırakılmış nüshaları arasındaki fark ortaya koyulacak ve bu suretle orijinal metne zarar vermemek adına bir metnin edisyonunun zorluğuna ve ne kadar ciddi bir çalışmayı gerektirdiğine dikkat çekilecektir.

1- Okuma Hataları

Nesl-i Ahîr'ın kitap halindeki tek nüshasında metnin anlamını değiştirecek hatta okuyucuya yazarın söylemek istediğinin tam tersini düşündürecek derecede büyük okuma hataları vardır. Oysa kitabın önsözünde doğru okuma üzerinde titizlik gösterilmesi gereğine dikkat çekilmiş ve bu kitap hazırlanırken bu titizliğin uygulandığı belirtilmiştir. Okuma konusunda gösterilen hassasiyet ve dikkate örnek olmak üzere de şöyle bir açıklama yapılmıştır (!):

"Bizim, romanda "Mücella" olarak verdiğimiz kadın adı "Mecelle" olarak de verilebilirdi. Eski harfle imlâ açısından bunun Mecelle okunması, Mücella olarak okunmasından daha da uygun düşmektedir. Ancak Osmanlıca kadın adları arasında Mücella vardır ama Mecelle yoktur." (s. 13)[9]

* "Ada hakkında biraz daha yüksek fikirlerim vardı." (tef. 14)
  "Ada *üzerine* biraz daha yüksek *düşüncelerim* **var**." (s. 65)
* "Pederinizin oraya i'zâmı esbabını bilmiyorlar, …" (tef.18)
  "*Babanızın* oraya *gönderilmesinin nedenlerini* **biliyorlar**" (s. 76)
* "Memurîn-i devletten zevata benzer çehreler görülüyordu." (tef. 18)
  "*Devlet memurlarından kimselere* **benzemeyen** *yüzler* görülüyordu" (s. 77)
* "Alnının üzerinde iri ter damlaları yuvarlanıp …" (tef. 18)
  "Alnının üzerinde **iki** ter damlaları yuvarlanıp …" (s. 75)
* "….güya İrfan'ın biçare sada-yı girye-dârı demin oracıkta babasını dilenmek için ağlamamış idi, …" (tef. 19)

"… *sanki* İrfan'ın *zavallı ağlayan sesi* demin oracıkta babasını **dinlemek** için *ağlamamıştı* …" (s. 79)

* "… bu memleket otuz sene …" (tef. 20)
  "… bu *ülke* **otuz üç** *yıl* …" (s. 90)[10]

* "… bütün diğer memleketlere benzer bir sahne-i hayat uyansa …" (tef. 24)
  " … bütün *öteki ülkelere* benzer bir *hayat sahnesi* **ayınsa**…" (s. 95)

* "Limon İskelesi" (tef. 39)
  "**Liman İskelesi**" (s. 151)

* "Şefik yirmi beş yaşında idi" (tef. 46)
  "Şefik **yirmi bir** yaşındaydı" (s. 174)

* "Bütün mesafat ve menazır kısalmış …" (tef. 62)
  "Bütün *uzaklıklar ve görüntüler* **kısılmış** …" (s. 226)

* "… yanlarına gelmemesini sâkit bir agrâz kabîlinden telakki ederek …" (tef. 68)
  "…yanlarına **gelmesini** *sessiz bir özel amaca bağlayarak* …" (s. 247)

* "… bütün râstâların *[dürüst, saf insanların]* bir nevi reh-nümâsı, …" (tef. 78)
  " … bütün **hastaların** bir *tür pusulası* …" (s. 279)

* "… bütün hissiyatını güya üşütüvermiş idi" (tef. 79)
  "… bütün *duygusallığını sanki* **uyuşturmuştu**." (s. 282)

* "… yıldızlar seziliyordu." (tef. 99)
  "… yıldızlar **seçiliyordu**." (s. 351)

* "Samime evvela sarı saçlarının altında daha donuk görünen simasında hazin bir tebessümün dalgalarıyla ona baktı, sonra bahse girmekten üşenen bir gevşeklikle:" (tef. 128)
  "Samime *önce* sarı saçlarının altında daha donuk görünen *yüzünde hüzünlü* bir *gülümsemenin* dalgalarıyla ona baktı, sonra *konuyu uzatmaktan* üşenen bir **gevezelikle** …" (s. 452)

* "Selim bin Bedri"
  "**Selim Bey el- Bedri**"

* "Vilâyat-ı Selâse"
  "**Vilâyat-ı Sülüse**"

2- Metinde Yer Almayan İfadeler

"Büyük bir üslûpçu" olduğu bütün edebiyat araştırmacıları tarafından kabul edilen Halit Ziya Uşaklıgil'in[11] anlatımı yetersiz bulunmuş olmalı ki *Nesl-i Ahîr*'in *Sabah*'ta yayımlanan tefrikasında olmayıp, kitap haline getirilirken ilâve edilen ya da değiştirilen kelime, kelime grupları ve cümleler vardır. Kitabın girişinde yapılan açıklamada bu husus üzerinde durulmuş ve "*küçük ölçüde olmak üzere*" "*çukur doldurma yoluna gidilmiştir*" (s.19) ifadesiyle metinde yer almayan ifadelerin mevcut olduğu itiraf edilmiştir. Anlamı daha da belirginleştirmek ya da anlatıma ayrıntı katabilmek için gerekli görülen yerlerde eklemeler ve açıklamalarda bulunulmuş olmasının hesabı yukarıdaki açıklamadan da anlaşıldığı üzere "çukur doldurma" yöntemi ile verilmiştir.

A) Eklenen İfadeler

* "Nüzhet Bey -Postada kalsın-" ibaresiyle irsalini …" (tef. 13)
"Nüzhet Bey -Postada kalsın- **Post restand**" *cümlesiyle gönderilmesini* …" (s. 62)

* "…bazen mühimce emlak ve akar işlerinde vesatet eyleyerek, fakat bütün bu muamelatında rast-gûlukla, namuskârlıkla …" (tef. 95)
" … *kimi zamanlar* da *mülk ve gelir işlerinde aracılık yaparak* **aylık gelirini artırırdı. Ama** *bütün yaptığı şeylerde dürüstlüğü ve namusluluğu* …" (s. 336)

* "İrfan'ı hareme götürmüş, piyano çaldırmış idi" (tef. 97)
"İrfan'ı **konağının** harem **bölümüne** götürmüş, **ona** piyano çaldırmıştı." (s. 345)

* "Kur'a efrâdından, vilâyat ahalisinden, bilhassa asıl Türk yatağı olan yerlerde bazı emrâzın da inzimâm-ı tahribatıyla …" (tef. 97)
"Kura *ile askere alınmalardan*, **İstanbul dışında**, *vilayetler halkının* **sağlıksızlıklarından**, *özellikle* asıl Türk yatağı olan yerlerde *kimi* **kötü** *hastalıkların* **(frengi gibi)** da *eklenmesiyle* …" (s. 346)

* "Denebilir ki bu hadd-i zâtında mevcut olmayan bir adamdır ki yegâne mâhiyeti başkalarının zihninde uyanan hayalinden ibarettir. Eminim bu, casusluğa, hafiyeliğe hep bu ihtiyaç ile sülûk etmiştir." (tef. 98)
"Denebilir ki, bu, *aslına bakarsanız gerçekte var* olmayan bir adamdır ki, *tek niteliği* başkalarının *kafasında* uyanan hayalinden *başka bir şey değildir*… **Ve Süleyman Nüzhet düşünmesini sürdürüyordu.** "*Hiç kuşkum yoktur ki* bu **adam** casusluğa, hafiyeliğe hep bu *gereksinmesi yüzünden yönelmiştir*. (s. 347)

* "… şu dakikada, Server'i hayatta tesadüfen bulunmuş az çok şayan-ı tecessüs çehrelerden biri olmak üzere telakki ile başlayarak yine o suretle bırakıp geçmeye azmetmiş olan Süleyman Nüzhet'ten pek uzak idi." (tef. 102)
  "… şu dakikada, Server'i hayatta **bir** *rastlantı sonucu* bulunmuş, az çok *merakla üzerinde durulmaya değer yüzlerden* biri olmak üzere *değerlendirmeye* başlayarak **sonunda** *gene öylece* bırakıp *geçip gitmeye niyetlenmiş* olan **Süleyman Nüzhet yeni bir Süleyman Nüzhetti ve eskisinden pek** uzaktaydı." (s. 360)

* "Bunu söylerken İrfan'ın yüzünden hafif bir pembe gölge geçti:
- Bu maîşet meselesine dair ..." (tef. 118)"
  "Bunu söylerken İrfan'ın yüzünden hafif bir *pembelik* geçti **ve konuşmasını sürdürdü**:
- Bu *geçim sorununa ilişkin* ..." (s. 417)

* "O zaman bu valide bütün elemlerini takrire başladı. İrfan'ın hayatını tasvir etti,…" (tef. 120)
  "O zaman bu *anne,* bütün elemlerini bir bir *dile getirmeye* başladı. İrfan'ın, **çocukluğundan beri olan** hayatını *anlattı*." (s. 425)

* "Mademki artık Azra babasından ayrılmak istemiyor, onunla beraber, bu sabah İrfan'a latife tarzında söylenen şeyi icra edecekti. Dürüştane bir cevap ile tehlikeyi daha ziyade takrib etmekten tevakki ederek kalktı." (tef. 139)
  "Mademki artık Azra babasından ayrılmak istemiyor, onunla **birlikte**, bu sabah İrfan'a *bir şaka gibi söylediği* şeyi *yerine getirecek***lerdi**: **İhsaniye önünde demirli bulunan şileplerden birine atlayıp** …

  Şeyda Bey'e *öfkeli ve katı bir karşılık vererek* tehlikeyi daha *fazla yakınlaştırmaktan çekinmek* i**steyerek** kalktı. (s. 491)

B) Değiştirilen İfadeler

* "Nüzhet'in hayatında" (tef. 11)
  "Nüzhet'in **anısında**" (s. 53)

* "Karşısında Nüzhet'i, bu kemal-i safvet ü samimiyetle kendisine uzanan eli bulunca, evvela onu yakaladı, ağzına götürdü …" (tef. 13)
  "Karşısında Nüzhet'i, bu *gerçekten paklık ve içtenlikle* kendisine uzanan eli bulunca, *önce* onu yakaladı, **dudaklarına** götürdü." (s. 61)

* "Birden Azra elini onun koluna koydu" (tef. 60)
  "Birden Azra elini onun **eline** koydu." (s.221)

* "Güya bütün Marmara'yı vermek isteyen bir vaziyetle …" (tef. 60)
  "Sanki bütün Marmara'yı **kapsamak** isteyen bir *halle* …" (s. 221)

* "O zaman yoldan çıktılar, beş on hatve aşağı indiler." (tef. 60)
  "O zaman yoldan **ayrıldılar**, beş on *adım* aşağı indiler." (s. 221)

* "… bu gurûb eden güneşin levha-i ihtişamına daldılar." (tef. 62)
  "… bu *batmakta olan* güneşin *görkemli tablosuna* **baktılar**." (s. 226)

* "Galata'da şuraya buraya uğrarken …" (tef. 77)
  "**Karaköy'de** şuraya buraya uğrarken …" (s. 276)

* "… kahır ve azabını yiye yiye büyümüş …" (tef. 91)
  "… *kahır ve ezincini* **çeke çeke** büyümüş …" (s. 323)

* "esmerleşen sema" (tef. 99)
  "**kararmakta olan gökyüzü**" (s. 350)

* "Nevvare'yi dört kelime ile tanıttı" (tef. 100)
  "Nevvare'yi **birkaç cümleyle** tanıttı" (s. 356)

* "Oyuna devam ederken …" (tef. 113)
  "Oyuna **yeniden başlanırken** …" (s. 400)

* "Bu soğukta cesaret edememişlerdi." (tef. 119)
  "Bu soğukta **bunu göze alamamışlardı**" (s. 420)

* "Hayır, bu hayatın içinden çıkmalıydı." (tef. 122)
  "Hayır, bu hayatın içinden **sıyrılmalıydı**" (s. 431)

* "Bir fikir takip ediyormuşçasına, dalgın, sobayı körükledi …" (tef. 126)
  "*Kafasından bir düşünce geçiyormuşçasına*, dalgın **halde** sobayı **dürtükledi** …" (s. 444)

* "O, kendisini salıveriyordu, …" (tef. 127)
  "O, kendisini **bırakıverdi**." (s. 448)

* "Devam et, rica ederim" (tef. 127)
  "**Kesme, konuş**, rica ederim" (s. 449)

* "Eminim ki …" (tef. 138)
  "**Çok iyi biliyorum** ki ..." (s. 484)

* "Yalnız bana haber verir misin?" (tef. 138)
  "Yalnız bana **bildirir misin**?" (s. 485)

* "Süleyman Nüzhet'in asabında endişe-bahş bir istidad-ı irtiaş hâsıl oluyordu. Kendi kendisine daha ziyade kalırsa sükûn u itidalini muhafaza etmek kararıyla kabil-i telif olmayacak surette cevap vereceğinden korkuyordu." (tef. 139)
"Süleyman Nüzhet'in *sinirlerinde kaygı verici bir ürperme*, **bir gerilme başlıyordu. İçinden düşünüp yorumladı: Burada** daha fazla kalırsa *soğukkanlılığını koruma* alışkanlığıyla kolay kolay *bağdaşamayacak biçimde*, **bu adamın sözlerine** *karşılıklar* vereceğinden korkuyordu." (s. 489)

3- Metinde Olduğu Halde Kitapta Yer Almayan İfadeler

Nesl-i Ahîr kitap haline getirilirken gazetedeki tefrikada olduğu halde atlanmış, belki gereksiz bulunarak çıkarılmış (!) kelime, kelime grupları ve cümleler vardır. Oysa "yaradılıştan romancı" olan Halit Ziya Uşaklıgil üzerinde çalışanların birleştikleri hususlardan biri yazarın kompozisyondaki mükemmelliği, bir roman yazarı olarak ayrıntı ile bütün arasında kurduğu mükemmel bağdır.[12] Bu sebeple sık sık Halit Ziya'nın romanlarından tek bir cümlenin bile çıkarılmasının romanın bütününe zarara vereceği hükmü tekrarlanır. Halit Ziya gibi Türk romancılığının usta bir kaleminin seçerek kullandığını iyi bildiğimiz kelimelerinin ve cümlelerinin bazılarının gereksiz bulunması son derece şaşırtıcıdır.

* "Biraz da İzmir'i, **belki** Ayasluğ harabelerini görürüm." (tef. 12)
"Biraz da İzmir'i, Ayasluğ harabelerini görürüm." (s. 55)

* "Nüzhet misafirleri istikbal için iskeleye inmek zamanına intizaren açık penceresinin önünde, üzerine yalnız **alınacak ceketiyle başına giyilecek fesi kalarak, son postanın getirdiği** ceraid ve resailin kuşaklarını açarak bir göz atmakla iktifa ediyordu." (tef. 13)
"Nüzhet *konukları karşılamak* için iskeleye inme zamanını *bekleyerek* açık penceresinin önünde, üzerine *sadece gazete ve dergilerin* kuşaklarını açarak bir göz atmakla *yetiniyordu*." (s. 62)

* "Nihayet üç gün, bir dakika onu görmeye, **bir kelime söylemeye** muvaffak olmaksızın …" (tef. 13)
"*Sonunda* üç gün, bir dakika onu görmeyi *başaramaksızın* …" (s. 78)

* "… ötede Süleyman Nüzhet, Şakir, Behiç, Dâniş, Kâşif, yanında Sâhirle Muzaffer, sâkit, gayr-ı müteharrik dinliyorlardı; **boğazlarından lokmalar geçmiyordu; daha yemeğe vakit bulamadan doymuşlardı,** ellerinde kopardıkları ekmek parçaları teahhur ediyordu." (tef. 19)
"…ötede Süleyman Nüzhet, Şakir, Behiç, Daniş, Kaşif, yanında SAhîrle Muzaffer, *sessiz, hareketsiz* dinliyorlardı. Ellerinde kopardıkları ekmek parçaları *gecikiyordu*." (s. 79)

* "…makalenin Türkçe'ye tercümesini, **sonra Fransızca olarak bir cevap tahririni** istedi." (tef. 68)
  "…. makalenin Türkçe *bir çevirisini* istedi." (s. 248)

* "Bu **son** söz …" (tef. 72)
  "Bu söz …" (s. 261)

* " -Şimdi beni köşke kadar götürür, bırakırsınız. İşte size itaat ettim, bir küçük seyran yaptık. Zannederim ki bu kâfidir.
  dedi.
  Süleyman Nüzhet pek iyi anlayamadı. Server'in sesinde hem ciddiyete hem latifeye benzer bir mana vardı ki tamamıyla sarîh değildi:
- Latife ediyorsunuz, dedi, …." (tef. 100)
  "- Şimdi beni köşke kadar götürür, bırakırsınız. İşte size itaat ettim, bir küçük *gezinti* yaptık. *Sanırım* ki bu *yeterlidir.*
  dedi.
- *Şaka* ediyorsunuz, dedi …" (s. 356)

* "Server'in gözleri yavaşça inerek ona beyan-ı muvafakat edince birden müsterih olmuş idi. **Yalıdan çıkarken artık mülakatı bile düşünemiyordu**. Ona asıl lâzım olan mülakat değil…" (tef. 107)
  "Server'in gözleri yavaşça inerek *bu isteği kabul ettiğini bildirince* birden *yüreği rahatlamıştı.* Ona asıl *gerekli* olan *buluşmanın kendisi değil* …" (s. 380)

* "İrfan bunu müteakip defteri tersine çevirdi, **on dokuzuncu neşideyi çaldı** ve hemen yirminciye geçti, … " (tef. 120)
  "İrfan *bu parçadan sonra* defteri tersine çevirdi ve hemen yirminciye geçti." (s. 423)

* "Süleyman Nüzhet, Azra'ya baktı. **O da babasına baktı;** baba kız, sebebini bilmeksizin hazin bir tebessümle gülüştüler." (tef. 120)
  "Süleyman Nüzhet, Azra'ya baktı. Baba kız, sebebini bilmeksizin, *hüzünlü bir gülümsemeyle* gülüştüler." (s. 423)

* "… fakat Suatla izdivaç vukua geldikten sonra yalıyı Mısır ekâbirinden birine kiralamaya şitab etmiş *[koşmuş]* ve bir küçük ev döşeyecek kadar eşya alarak **Refia ile beraber Bebek'ten kaçmış idi.** Haydarpaşa'da bir küçük ev bularak orada yerleşmişti; …" (tef. 130)

"Ama Suatla *evliliği gerçekleştikten* sonra yalısını hemen aceleyle, Mısır *zenginlerinden ve ileri gelenlerinden* birine *kiralamış* ve bir küçük ev döşeyecek kadar eşya alarak Haydarpaşa dolaylarında bir küçük ev *bulmuş*, orada yerleşmişti." (s. 460)

* "Süleyman Nüzhet, Şakir'in bu kuvveti bulabilmesine biraz mütehayyir ve devam edip edemeyeceğinde şüphe-dâr idi; **sonra bunu Şeyda Bey'in, kendi tarafından icra edilmiş nüfuz ve tesire haml edeceğini düşünmüştü**, hatta İrfan'ın ve …" (tef. 130)
"Süleyman Nüzhet, Şakir'in kendinde *bu gücü* bulabilmesine biraz *şaşırmaktaydı* ve bunun (sonuna kadar böyle) *gidip gitmeyeceğinde kuşkuluydu. Üstelik* İrfan'ın ve …" (s. 460)

4- Sadeleştirme

Kitap halindeki *Nesl-i Ahîr* sadece eski yazıdan yeni harflere aktarma şeklinde düzenlenmemiştir. Yeni harflere aktarılan metinde sadeleştirme yoluna da gidilmiştir. Ancak bu işlem sırasında bazen yanlış karşılıklar verildiği, bazen Türkiye Türkçesinde işlek olarak kullanılan kelimelerin bile sadeleştirmeye tâbi tutulduğu görülmektedir. Bu sadeleştirme işlemi sırasında bulunan karşılıkların bir kısmı anlamsız ya da Türkçede işlek kullanımı olmayan kelimelerden oluşmaktadır. Sadeleştirme işlemi sırasında belki yazarın kullandığı şekliyle bırakılsa anlaşılabilecek kelimeler anlaşılmaz hale gelmiştir.

Metnin sadeleştirilmesi ile ilgili olarak kitabın giriş kısmında geniş bir açıklama yer almaktadır. Bu açıklamada sadeleştirmenin ciddi ve çaba isteyen bir işlem olduğu belirtildikten sonra bu çalışmada sadece eserin dilinin ve anlatımının yaşayan Türkçeye uydurma çabası güdülmediği, "eserin yazarı"nı, "yazıldığı dönem"i ve bu dönemin özelliklerini okuyucuya tanıtma çabasının da göz önünde bulundurulduğu ifade edilmiştir. Sadeleştirme ile ilgili açıklamalar arasında yer alan şu cümleler dikkat çekici ve düşündürücüdür:

"*Kaldı ki bizim hizmetimiz -eğer varsa- salt eserin dilini ve anlatımını günümüze uyarlamak çabasından ibaret değildir. Zaten biz, eski ölümsüz eserlerimizi günümüze uyarlamaktaki basit "sadeleştirme" deyimine de bütünüyle karşıyız. Sadeleştirme -bizde yaygın ve yanlış olarak anlaşıldığı ve değerlendirildiği gibi- eskimiş sözlerin yerine, sözlüklere bakarak, uysun uymasın, onların yeni karşılıklarını koymak değildir. Şurası bir gerçektir ki bu tür sadeleştirme çalışmalarında bu işi bu kadar basit ve kolay sananlar, sadeleştirdikleri eserleri büyük çoğunlukla mahvettiklerinden başka, kendileri de konuya hem yarardan fazla zarar vermekte, hem de gülünç duruma düşmektedirler*." (s. 18)

A) Yanlış Karşılıklar

* Romanın adı olan Nesl-i Ahîr tamlamasındaki "ahîr" kelimesinin sözlük anlamı "en son"dur. Ancak başlık "**Son** *Kuşak*" olarak verildiği gibi metin boyunca "ahîr"in karşılığı olarak "son" kelimesi kullanılmıştır. Kitabın giriş kısmında bu şekilde kullanımın sebebinin de açıklandığı görülmektedir. Bilimsellikten çok uzak olan bu açıklama şu şekildedir:
"*Birçok kimselerce bilineceği üzere Nesl-i Ahîr en son kuşak anlamındadır. Biz bunu, biraz genelleştirerek, Son Kuşak olarak verdik*" (s. 19)
* "ufak bir selâmla" (tef. 22) karşılığı "ufak bir **takımla**" olarak verilmiş (s. 89)
* "müfrit bir tezat ile" (tef.62) karşılığı "**sarı** bir *zıtlıkla*" olarak verilmiş (s. 226)
* "mütehakkim bir sada" (tef. 74) karşılığı "**alaylı** bir *sesle*" olarak verilmiş (s. 265)
* "nim aydınlığıyla" (tef. 99) karşılığı "**yarı** karanlığında" olarak verilmiş (s. 353).
* "mebhut" *[şaşkın]* (tef. 120) karşılığı " **suskun**" olarak verilmiş (s. 423)
* "… dudaklarının arasında bir safir-i nefret ü adavet *[nefret ve düşmanlık ıslığı]* ötüyor gibiydi." (tef. 122) karşılığı "dudaklarının arasından *bir tiksintinin ve düşmanlığın* **borusu** ötüyor gibiydi." olarak verilmiş (s. 431)
* "Cüneydle Fahur sinerek edibane *[terbiyeli bir şekilde]* oturdular." (tef. 132) karşılığı "Cüneytle Fahur sinerek **bir yana** oturdular." olarak verilmiş (s. 465)

B) Türkiye Türkçesinde İşlek Kullanımı Olmayan veya Bozuk Bir Türkçeyle Verilmiş Karşılıklar

Arapça ya da Farsça kelimelerle oluşturulmuş bazı kelime grupları veya cümlelere karşılık aranırken Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde bulunan ancak yaşayan dilde kullanılmayan kelimelerin seçildiği veya adeta Türkçeyi yeni öğrenmiş bir yabancının dilini çağrıştıracak derecede bozuk bir Türkçenin kullanıldığı görülmektedir.

* "köhne bir muganniye" (tef. 8)
"**kağşamış** bir *şarkıcı kadın*" (s.44)
* "mazlum" (tef. 20)
"**kıyıma uğratılmış**" (s. 83)
* "seni temin ederim" (tef. 74)
"seni **güvendirmek isterim**." (s.265)

* "gürültüsüz, arızasız bir hayat" (tef.78)
  "**pürüzsüz, tekleme yapmaz** bir hayat" (s.280)

* "böyle mahûf bir girdâbe" (tef. 78)
  "böyle *korkunç* bir **çevrinti**" (s.280)

* "muâheze etti" *[azarladı, eleştirdi]* (tef. 116)
  "**kakındı**" (s. 409)

* "istidlâlât" (tef. 97)
  "**tanıtlamalar**" (s. 346)

* "izzet-i nefs-i reclânesine" (tef. 107)
  "**erkeklik özbenliği onuruna**" (s. 380)

* "garip bir takayyüd içinde" *[çalışma, çabalama, dikkat etme]* (tef. 118)
  "**saklıyorsun halinde**" (s. 417)

* "makam-ı memuriyet" (tef. 122)
  "**görevinin makam odası**" (s.431)

* "Süleyman Nüzhet bu darbeyi aldıktan sonra …" (tef. 123)
  "Süleyman Nüzhet bu **vuruşu yedikten** sonra …" (s. 434)

* "Memuriyetinden istifa etmek belki mümkün olur." (tef. 123)
  "**Görevini terk ederek ayrılmak** belki mümkün olur" (s. 435)

* "… ve bunlara rağmen fark edilmemek mümkün olmayan bir inhitat ile *[çöküşle]* İffet Hanım'da her gün bir parça daha istidad-ı sukût *[çökmeye eğilim]* vardı." (tef. 130)
  "Bütün bunlara *karşın göze çarpmaması* mümkün olmayan bir *çöküşle* İffet Hanım'da, **gözle görülmeyen bir düşüşle düşüş** vardı." (s. 458)

* "Kim iddia edebilir ki Gıyas son memuriyetini bana medyun değildir?" (tef. 135)
  "Kim **ileri sürüp tersini söyleyebilir** ki Gıyas bu son *görevini* bana *borçlu* değildir diye?" (s. 475)

* "Senin paşa ile münasebatının esbabını çoktan keşfetmiş olmak iddiasındayım." (tef. 138)
  "Senin paşa ile *ilişkilerinin sebeplerini* çoktan **sezmiş anlamış olmak savındayım**." (s. 484)

* "Şeyda Bey bu hareketi fark etmemiş görünerek …" (tef. 139)
  "Şeyda Bey **onun bu tutumunun ayrımında değilmiş gibi** görünerek …" (s. 489)

* "Oh! Eminim, pek taraftar olacak …" (tef. 141)
  "Oh! **Bundan çok güvenliyim, hem de** pek **eğilimli** olacak …" (s. 496)

C) Gereksiz Sadeleştirme

Türkiye Türkçesinde işlek olarak kullanılan ve hepimizin günlük konuşmalar sırasında defalarca yer verdiğimiz kelimeler için neden sadeleştirme ihtiyacı hissedildiğini anlamak hiç mümkün değildir.

* "alet"; karşılığı metin boyunca "*araç ve gereç*" olarak verilmiş.
* "arzu"; karşılığı metin boyunca "*istek*" olarak verilmiş.
* "azap"; karşılığı metin boyunca "*ezinç*" olarak verilmiş.
* "cevap verdi"; karşılığı metin boyunca "*karşılık verdi*" olarak verilmiş.
* "etraf"; karşılığı metin boyunca "*yan yöre*" veya "*iki yan*" olarak verilmiş.
* "endişe"; karşılığı metin boyunca "*kaygı*" olarak verilmiş.
* "fark"; karşılığı metin boyunca "*ayrılık*" olarak verilmiş.
* "fakat"; karşılığı metin boyunca "*ama*" olarak verilmiş.
* "fikir"; karşılığı metin boyunca "*görüş ve öneri*" olarak verilmiş.
* "galiba"; karşılığı metin boyunca "*sanırım*" olarak verilmiş.
* "hayret"; karşılığı metin boyunca "*şaşkınlık*" olarak verilmiş.
* "hürmet"; karşılığı metin boyunca "*saygı*" olarak verilmiş.
* "ihtiyaç"; karşılığı metin boyunca "*gereksinim*" olarak verilmiş.
* "intikam"; karşılığı metin boyunca "*öç*" olarak verilmiş.
* "kalp"; karşılığı metin boyunca "*yürek*" olarak verilmiş.
* "küçük"; karşılığı metin boyunca "*ufak*" olarak verilmiş.
* "lâûbali"; karşılığı metin boyunca "*senli benli*" olarak verilmiş.
* "macera"; karşılığı metin boyunca "*serüven*" olarak verilmiş.
* "memleket"; karşılığı metin boyunca "*ülke*" olarak verilmiş.
* "meşgul"; karşılığı metin boyunca "*dolu*" olarak verilmiş.
* "minnettarım"; karşılığı metin boyunca "*minnetliyim*" olarak verilmiş.

* rüya"; karşılığı metin boyunca "*düş*" olarak verilmiş.
* saadet"; karşılığı metin boyunca "*bahtiyarlık*" olarak verilmiş[13].
* "sahil"; karşılığı metin boyunca "*deniz kıyısı*" olarak verilmiş.
* "serbest"; karşılığı metin boyunca "*özgün*" olarak verilmiş.
* "tasavvur"; karşılığı metin boyunca "*tasarım*" olarak verilmiş.
* "teselli"; karşılığı metin boyunca "*avunç*" olarak verilmiş.
* "vatan"; karşılığı metin boyunca "*yurt*" olarak verilmiş.

5- Özel İsimlerin Yazımı

Kitabın başında yer alan açıklamada yer, şahıs, mekân, eser gibi özel isimlerin okuduğu gibi yazıldıkları belirtilmektedir. Romanda geçen özel isimlerin büyük kısmı yabancıdır. Yabancı isimleri okunuşu ile yeni harflere aktarmak okuyucu için pek çok kelimenin anlam ifade etmemesine yol açmaktadır. Üstelik kitapta özel isimler farklı sayfalarda farklı imlâlarla yazılmıştır.

* "La Fille De Madame Angot"; "**La Fiy de Madam Anfo**" (s. 41) ve "**La Fiy de Madam Danfo**" (s. 42)
* "Lectures Pour Tous"; "**Lektür pür tu**" (s. 60) ve "**Lectures Pour Tous**" (s. 376)
* "Rondinella"; "**Rondinella**" (s. 235, s. 236) ve "**Dondinella**" (s. 236)
* "Afif Seraceddin"; "**Afif Seraceddin**" (s. 118- 124) ve " **Arif Seraceddin**" (s. 490, s. 492)

6- Dipnotlar

Okuyucunun bilmediği terim, özel isim ya da meseleler için dipnotlarda açıklamalar yapmak son derece gerekli bir çalışmadır. Hele yayıma hazırlanan eserin yazılış tarihinin üzerinden geçen zaman içinde büyük değişimler yaşandıysa, yeni nesillerin bilgi birikimleri önceki nesillerden belirgin bir şekilde farklılaştıysa dipnotlardaki açıklamalar kaçınılmaz olur. Bir metni yeni harflere aktarmanın ve bilinmeyen ifadelerin açıklamasını vermenin ötesinde dipnotlarda metnin anlamını bütünlemek ve okuyucuyu bilgilendirmek üzere açıklamalar yapmak ayrı bir çalışmayı gerektirir. Kitabı yayıma hazırlayan şahısın da bu bilgileri verebilmek için ciddi araştırmalar yapması şarttır. Ancak dipnotlar verilirken keyfi hareket etmek, anlamı, açıklaması bilinen yerlerde bu bilgileri aktarıp araştırma gereken yerleri atlamak hazırlanan eserin ciddiyetini zedeler. Bunun yanı sıra gelişigüzel, hiçbir amaç ifade etmeyecek açıklamalar vermek, dikkatsizce dipnotları kullanmak, asıl açıklama yapmak

gereken yeri atlayıp sayfalar sonra açıklama vermek veya dipnotta gönderme yapılan yerde açıklama yapmayı unutmak dipnotların güvenirliğini tamamen yok eder. Ne yazık ki bütün bu sayılan kusurlar *Nesl-i Ahîr*'in kitap halindeki tek nüshasında mevcuttur.

* "Bu derece gayr-ı müesses şübehat üzerine onların rahatını ihlal edecek şeylere kâdir miydiler?.." (tef. 48) cümlesi kitapta "Bu derece *aslında orta-da var olmayan kuşkular* üzerine onların rahatını *bozacak* şeylere (gerçek-ten) *güçleri yeter miydi*?.." (s. 179-180) şeklindedir ve bu cümleye dipnot düşülmüş ve ne maksatla yapıldığı anlaşılmaz bir şekilde bu cümlenin tefri-kadaki hali verilmiştir. (s. 180)

* *113. tefrikada geçen "davavekili" kelimesinin kitapta karşılığı "avukat" (s. 399) olarak verildikten sonra dipnot düşülmüş ve değiştirilen yüzlerce ke-lime varken ve hiçbiri için açıklama yapmak gereği duyulmazken bu kelime için* "Metinde davavekili olarak geçiyor*" (s. 399) şeklinde bir açıklama ya-pılmıştır.*

* 118. tefrikada geçen ve Halit Ziya'nın bu metinde daha önce de birkaç kere kullandığı "açıkladı" kelimesi için dipnot düşülmüş ve "*Günümüzde seksen yıl önce yazılmış olan eserde "açıkladı" sözcüğü aynen geçmekte-dir. Halid Ziya'nın dilinde böyle şaşırtıcı yeniliklere sık sık raslanılmaktadır.*" (s. 416) biçiminde anlamsız bir açıklama yapılmıştır.

* *"Eşya için müşkülata uğrayacaklardı, hele onun bir odasında bütün res-samlığa, hakkaklığa, nakkaşlığa, o bin türlü meraklarına ait öyle yer tutan teferruatı vardı ki bunları ne yapacağında mütehayyirdi." (tef. 119) cümlesi kitapta* "Eşyaları *için* zorluk çekeceklerdi. *Hele onun bir odasında bütün ressamlığa, tahta oymacılığına, nakkaşlığına o bin türlü meraklarına* ilişkin *öyle çok yer tutan pek çok* öteberi *vardı ki …" (s. 421) şeklindedir.*

Bu cümlede "nakkaş" kelimesi için dipnot düşülmüştür. Bu dipnotta "Kitabın sonundaki "Küçük Sözlük"e bkz.*" (s. 21) açıklaması yer almaktadır. Ancak bahsi geçen sözlükte "nakkaş" kelimesinin açıklaması yoktur. Bunun yerine metnin aslında yer alan "hakkak" kelimesinin açıklaması vardır. Oysa yuka-rıdaki cümlede de görüldüğü üzere kitap haline getirilmiş* Nesl-i Ahîr*'de ge-çen cümlede "hakkak" kelimesi hiç kullanılmamış, "maden, şimşir v.b. üzeri-ne çelik kalemle yazı, resim ve çeşitli şekiller yapan sanatçıya verilen ad" olan hakkak "tahta oymacılığı" ile karşılanmıştır.*

* *"Bu meseleyi hallederiz dedi; İrfan şimdi bize biraz musiki yapsın …" (tef. 119) cümlesi kitapta "Bu* sorunu çözümleriz*, dedi; şimdi İrfan bize biraz musiki yapsın …" (s. 421) şeklindedir.*

Öğelerin sırasının da isteğe göre değiştirildiği bu cümlede bir dipnot düşülmüş ve "Yazarın anlatımı" *açıklaması yapılmıştır.*

* *" … bu mezamir-i ulviyenin bütün ıztırabat-ı beşeriye için inleyen eninlerini" (tef. 120) ifadesi için "… bu* yücelik dolu *mezamirin bütün* insanlık ıstırapları *için* sese dönüşmüş iniltileri *…" (s. 424) karşılığı verilmiştir. Nağme anlamına gelen "Mezamir" kelimesinin olduğu gibi bırakıldığı ve dipnot düşülerek okuyucunun kitabın sonundaki Küçük Sözlüğe yönlendirildiği görülmektedir (s. 424). Ancak ne yazık ki sözlükte bu kelimenin açıklaması yoktur.*

* "Mesajeri", "Lectures Pour Tous", "Azade" gibi bazı dipnot gerektiren özel isimler için ilk geçtikleri yerlerde değil de romanın sonlarına doğru tekrar kullanıldıklarında dipnot verilmiştir. 31. sayfada ilk kez geçen "Mesajeri"nin açıklaması 433. sayfada, 60. sayfada ilk kez geçen "Lectures Pour Tous"nun açıklaması 376. sayfada, 294. sayfada ilk kez geçen "Azade"nin açıklaması 422. sayfada yapılmıştır.

Sonuç Yerine

Bir edebî metnin aslını bozmaya, yanlış okumalar ve özensiz sadeleştirmeler bir yana yazarın anlatımını yetersiz bularak eklemeler yapmaya, yazarın uygun görülmeyen cümlelerini (!) atmaya ve bunu ömrünü edebiyata vermiş Halit Ziya Uşaklıgil'in romanı olarak takdim etmeye kimsenin hakkının olmaması gerekir. Hele ki bu metin ulaşılması çok zor olan ve Türkiye'nin üç ilindeki beş ayrı kütüphaneden elde edilebilecek bir gazetenin pek çoğu yırtılmış, tahrip olmuş sayfalarında bulunabilecek bir metinse yayıma hazırlayanın çok daha dikkatli olması gerekmektedir. Çünkü bu eseri araştırmalarında kullanmak isteyenler veya Halit Ziya Uşaklıgil'in külliyatının bir parçası olarak okumak isteyenler - hele Osmanlıca problemi de varsa ya da tefrikaları bulabilmek için üç ili dolaşarak orijinal metni elde etme çabası ile zaman harcayacaklarsa - yayımlanmış olan tek nüshaya ister istemez bağlı kalacaklardır.

Osmanlıca bilen herkesin eski harflerle yazılmış edebî metinleri yeni harflere aktarması doğru değildir. Hatta günümüzde bu yayımların eski harfleri hiç bilmeyenler tarafından sadece ticari gaye ile daha önce yeni harflere aktarılmış nüshalardan yola çıkılarak yapıldığı da bilinmektedir. Ne yazık ki ciddiyetten uzak hazırlanmış olan bu metinler kitapçılardan öğrencilerin ellerinde geçmekte ve klasiklerimiz arasına girmiş eserler genç kuşaklara orijinal hallerinden çok uzak bir şekilde takdim edilmektedir.

Yeni harflere aktarma ve gerekirse sadeleştirme çalışmaları mutlaka akademik disiplin almış olan konunun uzmanları tarafından bir ekip çalışması içinde yapılmalıdır. Önce sık sık sözlüklere müracaat edilerek metin doğru okunmalı, defalarca gözden geçirilmeli ve gözün daima aldanmaya müsait olduğu hatırlanarak karşılıklı okumalarla metnin doğru okunup okunmadığı kontrol edilmelidir. Bunun yanında son derece kültürlü olan yazarlar tarafından yazılmış eski metinlerde yazarın özel ilgi alanları veya devrin sosyal veya siyasi hayatı doğrultusunda eserine aldığı özel isimler veya terimler bulunmaktadır ve bu ifadeler metnin anlaşılması açısından bugünün okuyucusu için açıklanmaya muhtaçtır. Metni yayıma hazırlayanların bu tip açıklamalar için de ciddi bir araştırma yapmaları ve dipnot veya son not biçiminde bu bilgileri de okuyucuya aktarmaları faydalı bir çalışmadır. Bütün bunlar göz önüne alındığında eski harfli bir metnin edisyonu sabır, ciddiyet, akademik dikkat ve emek gerektiren önemli bir faaliyettir.

Açıklamalar

1. *Nesl-i Ahîr*, Sabah, nr. 6808-6996, 7 Eylül 1908 – 5 Mart 1909. (Alıntılar bu tefrikadandır.)
2. Bu tefrikalar İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Taksim Atatürk Belediye Kitaplığı, Ankara Milli Kütüphane, Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi ve İzmir Ahmet Priştina Kent Arşivi ve Müzesi olmak üzere beş ayrı kütüphaneden elde edilen *Sabah* gazetesinin nüshaları bir araya getirilerek tamamlanmıştır. Ne yazık ki *Nesl-i Ahîr*'in tefrika edildiği 7 Eylül 1908 ile 5 Mart 1909 arasındaki sayılar hiçbir kütüphanede tam olarak mevcut değildir.
3. Réne Wellek-Austin Varren tarafından hazırlanan *Edebiyat Teorisi* adlı çalışmada "edebiyattan bir çeşit sosyal belge çıkarmak mümkündür" ifadesi yer almaktadır (Réne Wellek-Austin Varren, *Edebiyat Teorisi*, Çev. Ömer Faruk Huyugüzel, Akademi Kitabevi, İzmir, 1993, s. 82). Edebî eserlerden "sosyal gerçekliğin bir tablo"sunu çıkarmanın mümkün olduğu bilimin kabul ettiği bir gerçektir. Ancak romanın bir kurgu olduğu ve romandaki itibarî âlem ile gerçek hayatın bire bir örtüşmesinin mümkün olmadığı unutulmamalıdır (bkz. Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1991)
4. *Nesl-i Ahîr (Son Kuşak)*, haz. Şemsettin Kutlu, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1990 (Alıntılar bu baskıdandır.) Bu baskıda romanın tefrika tarihi 2 Eylül 1908- 1 Ekim 1909 olarak gösterilmiştir.
5. Zeynep Kerman, "Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Baba", *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998, s. 119
6. Zeynep Kerman tarafından hazırlanan *Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Batılı Yaşayış Tarzı ile İlgili Unsurlar* adlı çalışmada da bu husus vurgulanmıştır: "Nesl-i Ahîr, 1990 yılında Şemsettin Kutlu tarafından (Son Kuşak) alt başlığıyla sadeleşti-

rilerek yayınlanmıştır. Ancak bu çok kötü sadeleştirilmiş baskının ilmî bir araştırmada kaynak olarak kullanılması mümkün değildir." (Zeynep Kerman, *Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Batılı Yaşayış Tarzı ile İlgili Unsurlar*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1995, s. 8). Zeynep Kerman Halit Ziya ile ilgili bir başka çalışmasında da Şemsettin Kutlu tarafından hazırlanan Nesl-i Ahîr'in dikkatsiz ve özensiz bir çalışma olduğuna dikkat çekmiştir: "Halit Ziya gibi büyük bir üslûpçunun eserine böylesine gelişigüzel, sorumsuzca tasarruf etmeğe kimsenin hakkı olmamalıdır. Kaldı ki, bu eserin, yazarın kaleminden çıktığı şekilde orijinal metni kitap halinde çıkmamışsa hazırlayıcının daha titiz davranması gerekir." ("Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Baba", *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, s. 120)

7. Réne Wellek-Austin Varren, *Edebiyat Teorisi*, s. 41

8. Réne Wellek-Austin Varren, *a.g.e.*, s. 41

9. Mücella olarak geçen bu özel adın tefrikada mim-cim-lam-ye harfleri ile yazılmıştır; "mecelle" kelimesi ise mim-cim-lam-he ile yazılmaktadır.

10. Bu okuma hatasının yanı sıra vak'anın 1905 tarihinde geçtiğini hatırlatmak gerekir.

11. Halit Ziya Uşaklıgil'in de mensup olduğu Servet-i Fünûn topluluğunun üslûba verdiği büyük önem için bkz. Mehmet Kaplan, "Mai ve Siyah Romanının Üslûbu Hakkında", *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1992, s. 437-458; Halit Ziya Uşaklıgil'in Türk dili ile ilgili düşünceleri ve dilin doğru kullanılmasına karşı gösterdiği hassasiyet için bkz. Zeynep Kerman, "Halit Ziya Uşaklıgil ve Türk Dili", *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, s. 127-135)

12. bkz. Ahmet Hamdi Tanpınar, "Halit Ziya Uşaklıgil", *Edebiyat Üzerine Makaleler*, haz. Zeynep Kerman, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1977, s. 275-278, s. 278-281

13. Arapça ya da Farsçadan dilimize geçen kelimeler için Öz Türkçe karşılıklar bulmak için büyük bir gayret gösterildiği ortadadır. Ancak Arapça bir kelimeye niçin Farsça bir karşılık verildiğini anlamak mümkün değildir.

Nesl-i Ahîr as an Example for the Publication of Simplified Editions of Literary Texts

Assoc.Prof.Dr. Alev SINAR*

Abstract: *Nesl-i Ahîr,* serialized in *Sabah* between 7 September 1908 and 5 March 1909, was neither simplified nor published as a book during its writer's lifetime. The only extant version of the work in book form is the simplified edition prepared by Şemsettin Kutlu in 1990 and published with the subtitle, *Son Kuşak*. Unfortunately, in simplifying the original and writing it in the letters of the new alphabet, Şemsettin Kutlu has followed the original text very loosely and made significant changes in it. The end result has been an edition highly foreign to Halit Ziya's original work.

Nobody has the right to meddle this way with a literary text, and it is even sadder that the work of a master of style like Halit Ziya is exposed to this kind of treatment years later. This way of editing is also not justified by the fact that Halit Ziya's serialized work was not published as a book during his own lifetime. The simplified edition of *Nesl-i Ahîr* is regrettably not of a quality that can meet the needs and expectations of researchers in literature or other disciplines. Nor does it have a style that is clear and coherent enough for the lay reader to follow with relative ease.

One of the major tasks of the science of literature is to "bring its materials together" and to reveal "the authenticity of the text". Otherwise, it may become rather difficult to "analyze literary works critically" and understand them within their historical framework. This study points out the significant differences between the only extant book edition of *Nesl-i Ahîr* and the serialized copies that can be found in the newspaper archives. This way, it aims to draw attention to the difficulties involved in proper editing and the amount of meticulous work needed so as not to harm and alter the original text.

Key Words: Literary work, edition, editing criteria, simplification, Nesl-i Ahîr, Son Kuşak

* Uludağ University, Faculty of Science and Letters, Department of Turkish Language and Literature / BURSA
alav01@hotmail.com

© Ahmet Yesevi University Board of Trustees

Издание упрощенного варианта художественного произведения на примере Nesl –Ahir

Доцент Алев СИНАР*

Резюме: Литературное произведение Nesl- Ahir печаталось в газете «Сабах» с 7 сентября 1908 по март 1909 и при жизни автора в виде книги издано не было. Произведение было упрощено Шемсеттином Кутлу и издано под названием «Son Kuşak» в 1990 году. Однако, очевидно, что в результате перевода на новый турецкий алфавит Шемсеттин Кутлу ушел намного от оригинала, исказив повествование самого автора Халита Зийи.

Никто не имеет права переделывать какой бы то ни было литературный текст, тем более менять стиль автора, а ведь Халит Зийа был «великим мастером пера», обладавший особым стилем. Учитывая факт, что текст - оригинал не был издан при его жизни, такое вторжение в произведение просто кощунство. Этот переделанный вариант не только потерял свою научную ценность для учёных и специалистов в области литературы ,но и для простого читателя стал менее интересным.

«Одна из основных задач литературы как науки – собрать и сопоставить все материалы», «создать цельный текст». Иначе будет очень трудно дать какую-либо критическую оценку литературному произведению, воспроизвести и понять историческую картину.

В данной работе, таким образом, имея на руках тексты- оригинал, собранные из газет и изданную книгу, определяется степень их различия. И для того чтобы спасти и сохранить повествование оригинала аппелируется к новому нелегкому труду.

Ключевые Слова: художественное произведение, издательство, упрощение, Nesl-i Ahir, Son Kuşak

* Университет Uludağ, Научно- литературный факультет, Кафедра турецкого языка и литературы / г. БУРСА
alav01@hotmail.com

© Попечительский Совет Университета Ахмета Ясави